

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția Strada Buzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	---	--

Ce este România în mișcarea culturii românești?

III.

Cu totul altfel decât Bucovinenii au înțeles de la o bucată de vreme Romîni din Ardeal și Ungaria propriu zisă legăturile ce trebuie să se păstreze neapărat cu acel focar central al culturii românești care e regatul romîn.

S'au uitat de cei mai mulți timpurile cînd revistele de aici abia pătrundeau dincolo de munți și cînd cele care apăreau la Romîni de acolo nu erau cunoscute mai de nimeni la noi. Lupta dintre curentul de la «Convorbirile literare» și trecătoarele foite de literatură pe care le scoteau la București desorientații și cei cari aveau o îndreptare rea, către mode de peste multe țeri și către năravuri de peste multe mări, n'a fost nici înțeleasă, nici prețuită după cuviință dincolo de hotarul Carpaților. Dacă o publicație ca «Revista contemporană» nu era citită acolo, nici «Convorbirile» nu erau urmărite cu luare aminte și iubire. Multă vreme s'a văzut acolo în d. Maiorescu numai un tînăr îndrăzneț care, nu numai că se încumetă să se atingă de unele reputații sfinte, dar pune în primejdie însăși ființa neamului românesc săpînd la năruirea temeliiilor de principii pe care singure el se poate răzma. Înviniurile că ar fi fost un cosmopolit, fără nici-o simțire pentru neamul din care face parte, un schopenhaurian, dușman al vieții însăși, răspîndite cu dibăcie de oameni cari n'aveau decât această însușire, n'au prins nicăiri mai bine decât acolo. În schimb, ce se știa la noi despre silințele pe care le făcea cite un Alexandru Roman sau cite un profesor răzleț pentru a înjgheba o revistă românească în locuri mai puțin prielnice? Dacă în asemenea reviste nu se ținea samă neconținut de munca înnoitoare a celor de aici, nici «Convorbirile» sau publicațiile dușmane lor nu urmăriau cu cît de puțină tragere de inimă frățească ceia ce se tipăria dincolo: cărți de literatură, reviste, cărți de școală.

Aşa fiind lucrurile, erau de sigur zădarnice toate avânturile către un viitor politic, care nu se pregăteşte prin sunete de trâmbiţe şi ro-pote de tobă în vînt, ci prin cultură, printr'o cultură cuminte întemeiată, cu stăruinţă urmărită şi potrivită scopurilor celor mai înalte ale vieţii naţionale.

*

Chiar prin anii 1880, de şi se schimbase mult, nu se făcuse nici-un pas în adevăr hotărîtor pentru înţelegerea sufletească a Romînilor de pe cele două povîrnişuri ale muntelui. E adevărat că frumuseţa cuprinsă în scrierile poezilor şi povestitorilor din cercul «Junimii» izbutise a străbate prin ceaţa meşteşugită a pîrilor şi clevertirilor. Aproape nici-un om cult din generaţia care îmbătrîneşte astăzi în Ardeal şi Ungaria nu s'a putut împiedeca de a ceti şi apoi a ceti din nou şi a păstra cu scumpătate în biblioteca sa pe cîte unul din acei scriitori «din ţară». Oriunde, vei afla prin sate, la preotul său învăţătorul cărunt, cîte un volum de Gane, de Alecsandri, mai rare ori vre una din vechile broşuri ale d-lui Maiorescu. Intrarea Ardeleanului Slavici (care nu se strămutase cu totul la noi) între tineri, între cutezători, între realiştii şi fonetiştii, a avut şi ea, de sigur, o oarecare înrîurire: d. Slavici a fost totdeauna pentru ei Ardelean cel puţin atîta cît «Convorbirist». Cit priveşte pe marele Eminescu, el a fost întîmpinat cu aspre critice, dintre care unele s'au şi tipărit, pentru un pesimism care n'a înlăturat însă la el nici-odată cea mai largă dorinţă de a cunoaşte neamul său în toate locurile şi în toate timpurile şi cea mai iubitoare îngrijire pentru ţintele cele mari şi adevărate ale dezvoltării lui.

El a străbătut însă întru citva, şi, cu el, cu faima lui cam tîrzie, a străbătut acela care căutase a primi în sine mai mult sufletul maestrului: d. A. Vlahuţă. Caragiale, Delavrancea au avut mai puţin noroc, şi numai ici şi colo s'ar putea găsi ceva din ale lor. E de mirare cum a aflat o bună primire Gherea, în ale căruia pagini însă Ardelenii nu puteau găsi altceva decît umanitarism călduţ şi raţionalism cu tendinţe străvezi, — frumoase de sigur, dar nu în acel înţeles pe care-l puteau dori ai noştri de peste munţi.

Într'un anume moment, Coşbuc, pe care noi nu l-am cunoscut *cîtuş* de puţin pentru toată munca lui literară de acasă, din Ardeal, pentru toate dovezile de putere şi bogăţie ce dăduse acolo, a venit între noi, — şi a rămas. Ai lui, din ţara lui de naştere, îl iubiau prea mult pentru a-l pierde din ochi îndată ce a trecut un hotar care-l făcea numai încă mai Romîn. Cînd şi noi am căpătat în sfîrşit re-

velația acestei puteri poetice, era acum o legătură asigurată între cei «din țară» și cei «de peste munți» în persoana iubită a poetului celui nou. În București, Coșbuc s'a apropiat de Slavică, și la librarul ardelean Sfetăa ei au început să publice revista «Vatra», cea d'intăiu care și-a găsit mulți cetitori «dincolo». Pe același timp luxoasa «Revista nouă» rămânea aproape necunoscută în acele părți.

Mai puțină căldură au arătat Ardelenii lui Iosif, poate pentru că el n'are un trecut literar ardelean. În schimb, Goga a întâmpinat «dinceace» o primire triumfală, cum n'a avut-o pe departe Coșbuc. În sfârșit acuma, la acest început de veac nou, hotarul de cultură a căzut cu totul în această parte. Puterea sufletească a Românilor din România, cuprinsă în scrierile lor, s'a revărsat ca nici-odată asupra Ținutului ce are mai mult nevoie de dînsa. Putem plăti astfel în ziua de astăzi o mare și veche datorie de cultură care se urcă pînă în veacul al XVIII-lea, dincolo de care iarăși, timp de două veacuri, Ardelenii sînt datornicii noștri.

Sînt foarte puțină Romîni de dincolo cari să cunoască România altfel decît prin ziarele ei, care ne recomandă așa de prost și așa de fals, prin călătoriile de afaceri, în care nu vezi nici în dreapta nici în stînga, și prin călătoriile de plăcere, în care vezi ce ți se arată. În această privință, Ardelenii și Ungurenii sînt în aceiași situație ca și Bucovinenii. Dese ori auzi și aici ironii și vorbe aspre care-ți înroșesc obraji, asupra României noastre, care ar fi destrăbălată și fără nici-un fel de rîndială. Dar, cu toate aceste prejudecăți, Romîni din Ungaria au dat o înaltă dovadă de înțelegere, deschizîndu-și inimile scrisului nostru.

Aceasta se vede, nu numai prin căutarea tot mai mare a cărților și revistelor noastre, ci încă prin ceva. Acum cîțiva ani a apărut în Pesta o revistă de studenți, care merita doar laudele ce se îndreaptă firește către scopurile pe care ea voia să le urmărească. În alte timpuri, revista ar fi trăit sfios și ar fi murit iute ca o dragoste de copilandru. Dar spiritul, voia vremii a hotărit altfel. Însuflețindu-se de viața culturală ce se alcătuisse în România, găzduind în frumoasele ei pagini ilustrate pe fruntașii literaturii de astăzi din regat, ea a devenit tot mai mult un simbol. Un simbol pe care-l desăvîrșește colaborația stăruitoare a celor două mai mari puteri literare ale Romînilor de peste munți: Goga și Agîrbiceanu.

Și ființa acestui simbol e unul din Incururile cele mari ale zilei de astăzi.

REVERIE

*Cîntăi un cîntec straniu din țerile de nord,
O melodie blîndă și limpede ca gheața;
Și eu visam pe gînduri ce dulce-ar fi fost viața
Să am cu tine-o casă pe-o margine de fiord.*

*Ca marmura curată, de sus și pînă jos
Să fie albă toată, și 'n ape să se vadă,
Cum stă misterioasă sub gluga de zăpadă
Cum stă pe-un vîrf de stîncă un cuib de albatros.*

*S'o 'mprejmuiie tăcerea eternă de la poli,
Să pară 'ncremenite de veacuri toate cele
Supt mantii somptuoase de albe catifele, —
Și noi să fim ai vieții cei de pe urmă soli.*

*Să dea ocol cu spaimă corăbiile mari,
Și'n locul lor, solemn pe calmul apei noastre,
Ghețarii să-și pornească escadrele albastre,
Plutind fără de steaguri și fără marinari.*

*Iar soarele fantastic să creasc' atunci și el,
Nu'n zări, ci pretutindenî, ș'odată în tot locul
Să rumenească cerul, și'n urmă, roș ca focul,
Să stea de-asupra noastră, rotind ca un inel.*

*Așa visam, dar toate cu ultimul acord
Aii reintrat în noapte, ci nu ți-am spus nimică,
Și-am sărutat cucernica mînuța asta mică...
Ce-a năruit o casă pe-o margine de fiord.*

D. ANGHEL.

CUGETĂRI

Cînd întîmpii neconsecvențe la un scriitor, tot e mai bine să-l întrebî
pe dînsul.

*

Cum să nu se închine banului bogatul căruia lumea i se închină pentru
bani ?

*

În cele mai multe polemici se discută numai intențiile.

X.

CHEMAREA OFIȚERULUI ROMÎN

Motto : On rendra la profession de soldat si honorable que l'on ne sera plus tenté de désertter. (Meseria ostașului va fi atunci așa de cinstită că nimeni nu se va mai gândi a fugi de oștire.)

Voltaire, *Éloge historique de la Raison.*

Valoarea unei armate moderne atîrnă de vrednicia corpului său ofițeresc; dacă ofițerimea unei armate este la înălțimea chemării sale, atunci întreagă această oștire va fi în stare, ca și altele în trecut, să dovedească pe cîmpul de luptă că învingătorul nu este totdeauna cel mai mare la număr. Acest adevăr istoric este mîndria popoarelor vrednice, și ar trebui să fie înțelepciunea țerilor mici.

Soldații și ofițerii cari formează armata în timp de pace se schimbă; nouă contingente ieau locul celor care părăsesc rîndurile armatei active. Numărul reangajaților cari rămîn este restrîns; ofițerii singuri sînt în oștire un element numeros și statornic; ei represintă tradițiunea obiceiurilor bune și rele și o școală pentru sute de mii de bărbați cari rînd pe rînd trec pe supt mîinile lor, și anume la o vîrstă cînd tînărul, nefiind încă format, poate fi îndrumat pe o cale bună sau pe o cale rea. Nu a exagerat prin urmare acela care a spus că ofițerimea este sufletul armatei.

Cînd se vorbește despre chemarea sau misiunea ofițerului în timp de pace, orișicine se gîndește mai întîiu la profesiunea, la meseria ofițerului, care nu este alta decît de a pregăti pentru război pe acei cari sînt încredințați, fie ei tot ofițeri, sau subofițeri și soldați. Modul cum ofițerul îndeplinește această misiune se învață în mod practic și teoretic la școlile militare și mai tîrziu prin însuși serviciul la trupă; ordinele comandantului de căpetenie al armatei și regulamentele sînt călăuzele ofițerilor în aceste privințe.

Meșteșugul ofițerului este greu și adese ori deprețiat, confundindu-se chipul cum un ofițer îndeplinește funcțiunea sa cu modul subaltern de a proceda al unui subofițer. Subofițerul însă e numai un organ, un supraveghețor, un simplu executor, pe cînd ofițerul e ceva mai mult: cultura și educația sa îl pun în stare de a-și alege el singur mijloacele pentru a ajunge la scopul dorit; judecata sa mai dezvoltată și rațiunea sa mai luminată, cunoștințele sale mai clare și mai complete îl înalță la gradul de conducător, de comandant.

Ofițerul în îndeplinirea funcțiunilor sale, la orice serviciu și la orice însărcinare, este destinat a se arăta, nu numai un profesional priceput, dar să fie chiar un artist. Prin aceasta el se deosebește de un subofițer, care rămîne în breasla sa un simplu meșteșugar.

Dar rolul ofițerului în timp de pace este îndoit. În schimbul jertfelor

pe care le face țara pentru întreținerea unei armate, ofițerii sînt, nu numai datorî de a pregăti această oștire pentru război, astfel ca ea să fie tare și strașnică cînd este chemată a apăra țara; ofițerii aū și misiunea de a face din oștire o instituțiune demnă de a fi numită *școala națiunii*.

Într'adevăr, dacă ofițerimea este conscientă și despre această a sa misiune, dacă ea dovedește că în rindurile ei domnesc, nu numai virtuți speciale militare, ci și virtuți cetățenești; dacă ofițerii unei armate nu sînt numai bărbăți sănătoși, rezistenți, vioi, deștepți și pricepuți la meșteșugul lor, dar și oameni morali, cultivați și cu judecată limpede și dreaptă, atunci corpul ofițeresc, prin activitatea și prin pilda sa, are o influență puternică educativă asupra întregii armate; iar, fiindcă oștirea, mai cu seamă cînd e permanentă, nu este alt ceva decît poporul înarmat, ofițerimea poate contribui în mod direct și indirect la ridicarea, la cultura poporului întreg.

Dar cînd ofițerimea nu se înalță și nu se menține la nivelul cerut de misiunea sa, atunci cade, cu cinstea și cu prestigiul ei, și valoarea întregii armate; dar decăderea ofițerimii contribuie și la demoralizarea poporului și strică chiar renumele și creditul țării în străinătate. Așa dar este legată și în țara noastră vrednicia ofițerimii de renumele armatei și de prestigiul țării; și aceasta cu atît mai mult, cu cît armata romînă este o armată tînără și cultura poporului nostru încă neîndestulătoare: este prin urmare datoria oricărui ofițer romîn — mai mult decît ar fi datoria unui ofițer dintr'o veche armată a unei țeri cu o civilizație înaintată — de a contribui din răputeri la această lucrare națională care face din armată *școala poporului*.

Chemarea ofițerimii fiind mai însemnată și mai grea în România decît în alte țeri, este necesar ca educația ofițerilor noștri să fie foarte îngrijită pentru ca ei să poată fi în stare a se încorda și a munci în mod consecvent, nu numai în sens profesional, dar și în vederea întăririi și progresului țării întregi; iar îmbunătățirea organizației armatei, incompletă din cauze economice, nu trebuie uitată pentru ca să nu să zădărnicească sau să să reducă la un simulacru de paradă munca pe care ofițerii o desăvîrșesc în această direcție.

Cultura și renumele, adevă cinstea țării, fiind în parte în mîna ofițerimii, este sigur că rolul ofițerilor în Stat este însemnat. Ofițerii sînt deci îndreptățiți a avea convingerea că misiunea lor este, nu numai grea, dar și măreață.

Nu este oare însărcinarea cea mai ideală și cea mai frumoasă aceea de a fi chemat a ridica mintea și inimile altora prin educația pe care li-o dăm? Nu este oare un sentiment care ne înalță, acela, că prin acțiunea noastră asupra generațiilor tinere putem să contribuim la progresul unui popor întreg? Că prin munca noastră educativă, cot la cot unii cu alții, chiar dacă ea se restrînge într'un cerc mic de activitate, putem reînnoi societatea cea veche?

Cred că acest ideal este demn de a fi urmărit de noi ofițerii: el să nu ni se pară prea înalt, prea îndepărtat. «Idealul se depărtează pe când pășim înaintea, cu orizontul; dar totuși trebuie să-l urmărim, neînțetind de a lupta pentru a ajunge la el; omul fără ideal se face o unealtă nefericită în mina altora; a urmări un ideal însemnează a se găsi veșnic în acțiune, și numai acțiunea aduce fericirea; iată singura, dar marea răsplată a ofițerului»¹.

Într'adevăr meseria ostășească nu asigură ofițerului, ca alte profesii și funcțiuni, cîștiguri materiale: un ofițer sărac și cinstit nu poate prin cariera sa să cîștige o avere: nici onorurile, nici titlurile nu i se dau decît cînd îi vine rîndul: după o îndelungată așteptare.

Misiunea ofițerimii este dar măreață și neegoistă; ea este fără răsplată materială: un ofițer conscient de aceasta muncește zilnic cu gîndul la întregimea armatei căreia îi aparține și cu gîndul la țara sa, iar nu în vederea cîștigului. Este de dorit ca acel care vrea să se facă ofițer să-și dea bine seamă de aceasta.

Viitorul ofițer și ofițerul trebuie să-și dea socoteală și de greutatea misiunii sale; greșește tînărul care zice că idealul său este de a purta uniforma ofițerească, fără a fi lămurit asupra viitoareii sale misiuni. El confundă o simplă dorință, o simplă poftă cu un ideal înalt; el dorește a se împodobi cu simbolurile exterioare ale unui apostolat a cărui serioșitate și însemnătate nu i-au venit încă în minte; el nu a pătruns în înțelesul adînc al cuvintelor *misiune*, *vocație*, *chemare*. Acei cari sînt înpinși a-și alege, precum se zice, *cariera armelor* numai de vanitate sau din cauza traiului asigurat, nu sînt bine veniți în rîndurile ofițerimii romîne.

Am vorbit despre rolul ofițerului; dar un ofițer nu trebuie să se asemene cu un actor pe scenă; rolul său este mai măreț, precum văzurăm, decît acela de a face plăcerea publicului și de a vîna aplause. Ofițerul nu e nici funcționar, adecă rolul său nu e de a fi o roată sau o curea de transmisiune în mecanismul Statului, ci fiecare ofițer este el însuși o putere ce dă impuls și viață acestui mecanism.

Vedem că în timp de pace ofițerul destină munca vieții sale nu sieși, ci armatei, și prin urmare țerii; cu atît mai măreață ni se pare hotărîrea ofițerului de a jertfi pe cîmpul de luptă aceeași viață pe care-a conservat-o și a hrănit-o pentru poporul său. Această abnegațiune eroică a fost atît de slăvită și înălțată la ceruri de către scriitorii și cîntăreții tuturor timpurilor și tuturor neamurilor, încît mă mărginesc a reaminti aici vestitele cuvinte ale lui Horațiu: «Dulce et decorum est pro patria mori».

Misiunea ofițerului la război este de a fi pildă și conducător; ea este

¹. Aceste cuvinte le-am găsit scrise într'o lucrare a unui elev din școala militară, și mi s'au întipărit în minte ca semnul bun al unei ere nouă.

într'adevăr strălucită, așa de strălucită și de glorioasă încît părăsim tot ceia ce ni este scump pentru a alerga bucuroși cînd ne chiamă patria în mijlocul greutăților, lipsurilor, oboselilor și primejdiilor teatrului de război. Înădins nu am spus «cîmpului de luptă», căci, precum vom vedea mai la vale, ofițerul ca și ostașul de rînd, pînă cînd ajunge pe cîmpul de bătălie este supus în război la un mare număr de încercări trupești și sufletești. Numai bărbații înzestrați cu o tărie deosebită sînt în stare a le învinge înainte de a ajunge și birui pe dușmanul adevărat. Strategia și tactica în zilele de astăzi constă și în arta de a mări inimicului aceste dificultăți, astfel ca puterile sale să fie în parte sleite cînd ajungem la luptă cu dînsul.

Un ofițer în adevăratul înțeles al cuvîntului trebuie să-și dea socoteală în mod lămurit și despre greutățile războiului. În război nu se începe cu șarje și cu asalturi, nici în timpul unei campanii nu dăm în fiecare zi o bătălie; iar după bătălie nu sărbătorim și nu ne încununăm cu lauri, ci tocmai după o izbîndă începe munca cea mai grea.

Poeții și oratorii, fantasia noastră și închipuirii tradiționale care trăiesc în creierul nostru, ni-au creat — celor mai mulți — o imagine falsă a războiului; omul care trăiește cu asemenea închipuirii, care nu știe să înfrîneze fantasia și care-și face iluzii prea strălucite, nu este bine pregătit pentru realitatea războiului; entuziasmul care la mobilizare înflăcărează pe ostașul nesocotit, se stinge repede supt impresiunea greutăților nouă și neașteptate care se înșiră fără milă.

De aceia zicem cu drept cuvînt: misiunea ofițerului în timp de război este mai grea decît se spune; ni se povestește și ni se zugrăvește de obicei ce se petrece pe cîmpul de luptă în momentele finale; lucrul ni se presintă în așa fel, ca partea strălucită a momentului să reiasă mai mult decît partea cea grea, tristă și zdrobitoare pentru cei cari nu sînt tari¹.

Este dar dăunător pentru un ofițer a se da numai pe mîna literaturii beletristice și de reclamă; în schimb este nevoie să studiem istoria războaielor bine documentată din punctul de privire al greutăților ce le întîlnim și care trebuie învinse pînă cînd putem doborî pe însuși dușmanul nostru; situațiile strategice și tactice nu se repetă nici-odată în mod identic cu aceste greutăți. Numai un asemenea studiu amănunțit și lung ne pune în stare pe noi, ofițerii moderni, să înțelegem pe deplin misiunea noastră în timp de război; nu descrieri poetice și retorice, și nu învățarea pe de rost a datelor, numelor proprii și a întîmplărilor frumos înșirate.

Dacă misiunea ofițerului în timp de pace și la război este atît de ideală, măreață și strălucită, pe cît e de grea și însemnată, urmează de

¹ Émile Zola, scriitorul frances, și Dimitrie Vereșciaghin, pictorul rus, au îndrăzit cei d'întăiu a zugrăvi adevărul în această privință.

la sine că, pentru a corespunde cerințelor ei, un ofițer trebuie să fie înzestrat cu calități multe și deosebite ale trupului și ale sufletului.

Asemenea calități nu sînt innăscute, nici dezvoltate deopotrivă în orice om. Din această cauză tinerii destinați a se face ofițeri trebuie aleși cu îngrijire din mulțimea acelor care doresc a intra în rindurile armatei; această primă selecțiune care garantează ea însăși în parte vrednicia corpului ofițeresc, nu trebuie să fie influențată de alte considerații decît de interesele armatei.

Cu prilejul acestei selecționări se fac din nefericire acele greșeli din care mai tîrziu izvorăsc primele neajunsuri în privința calității ofițerimii, dar, cu cît ne-am sui mai sus pe treptele ierarhiei militare, cu atît mă scrupuloasă și mai severă trebuie să fie această alegere; căci de felul cum ea se face, atîrnă valoarea ofițerimii și în general valoarea armatei, mă mult decît de alte elemente a căror însemnătate nu voim să o micșorăm. Elevii școlilor militare și ofițerii oricărui grad și oricărei arme trebuie să fie convinși, pe temeiul unei realități netăgăduite de nimeni, că ei formează o comunitate de bărbați aleși, nu de oameni culeși.

Acest sentiment dă oștirii încrederea necesară pentru a birui pe cîmpul de luptă. Cînd selecțiunea în armată se va face în mod cinstit, atunci vor alerga elementele cele mai bune ale țării pentru a-și găsi rostul vieții în rîndurile ei, și va fi într'adevăr o onoare deosebită e a fi ofițer¹.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Asupra calităților cerute un ofițer vom vorbi amănunțit în alt loc. Vom vedea că creșterea și educațiunea la școlile militare și la trupă au în mare parte scopul de a le dezvolta și de a le menține în floare. Însă se cere de la un ofițer conscient de însemnătatea chemării sale ca el însuși, din propria sa inițiativă și putere, să lucreze în această direcțiune; se cere ca un elev dintr'o școală militară și un tînar ofițer să fie pătruns de necesitatea de a se observa și de a se perfecționa, de a-și da din cînd în cînd socoteală de ceia ce a făptuit și vorbit și de calea pe care trebuie să o apuce în viitor; se cere, cu alte cuvinte, ca un ofițer să fie auto-pedagog, să fie pentru sine însuși superiorul cel mai sever.

Grea este această luptă din lăuntru cu sine însuși, cîte odată mai grea decît lupta cu greutățile din afară cu care ne zbatem în viață: necesitățile, lipsurile, greutățile și orbirea altora, acești inimici ni se împotrivesc în mod direct; pe cînd pornirile rele și egoistice în lăuntru omului vin în mod indirect a-î strica rostul vieții sale; pentru lupta în contra lor trebuie o energie neobișnuită și o iubire de adevăr rară.

Firul acestor convorbiri mai reamintește cuvintele lui Thomas Carlyle care zice undeva: «omul s'a născut pentru a se lupta; el este oare cum

¹. Această nădejde într'un viitor frumos ne-a îndemnat a traduce cuvintele lui Voltaire puse la începutul acestui articol în mod mai liber: am înlocuit cuvîntul franțuzesc *déserteur* cu cuvintele: a fugi de armată, în loc să zicem: a fugi din armată.

un oștean din naștere; viața sa este ca un marș, ca o bătălie condusă de un căpitan necunoscut». Dacă filosoful engles spune aceasta despre oricare om — și mărturisim că el are dreptate — cum să nu se potrivească cuvîntul său încă mai virtos pentru un oștean de meserie?

(Va urmă)

Căpitanul AL. D. STURDZA.

CÎNTAREA SOARELUI.

Mărire și laudă ție, slăvit Împărate al zilei,
Ce spornic din naltul boltirii îți verși dărniciile milei,
Topind cu potop de văpaie tot norul și umbra din cale,
Și firea întregă sfințind-o cu mirul luminilor tale.

Cînd treci, purtător de nădejde, prin largul tăriei albastre,
Gătind cu podoabă de flăcări cetatea durerilor noastre
Și'n straii de lumină bogată a lumii bătrînă zidire, —
Spre tine se 'nnalță, o soare! a' noastre cîntări de mărire!

Spre tine, izvorul puterii, ce 'n lut învoind arătare,
Ai pus început de viață și terniți i-ai dat întrupare, —
Și-atunci din văzduhuri o rază, minunea cîtînd s'o sfințească,
Pe fruntea fierbinte îi scrise cu foc obîrșia cerească...

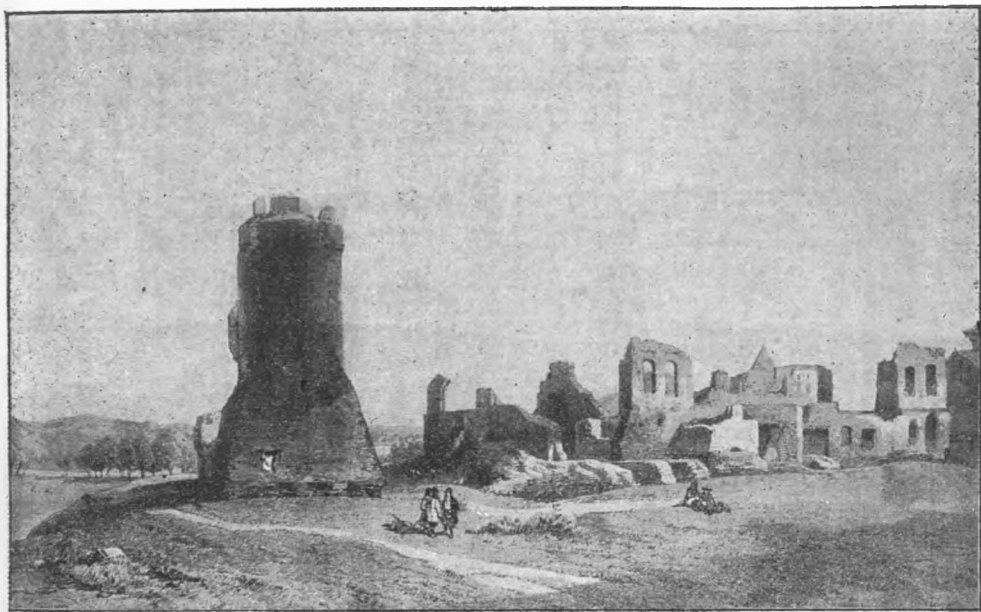
Iar dunga luminii, brăzdîndu-i în minte cărarea gîndirii,
Putință i-ai dat să se 'ntrebe în cuget de taina zidirii, —
Dar, văzul nălțîndu-și zadarnic spre-a ta strălucire și fală,
În minte-i stătu întunerec, și'n gînd fulgeră îndoială.

Și-atunci în odrasla ta, soare, păcatul scurtă nemurirea,
Iar lanțul durerilor muncii fu dat ca să-î fie-osîndirea:
În chin și sudoare să-și ducă a vieții povară și vină,
Călcînd întunerecul morții, acel ce născu din lumină...

O, soare!... Pe frunte și astăzi purtăm a blestemului pată,
Și 'n truda vînjoaselor brațe ce spintecă holda bogată,
E scrisă obida osîndeii și-a chinului neagră robie:
Stăpîină pe trupul de-o clipă, de-apururi a morții domnie...

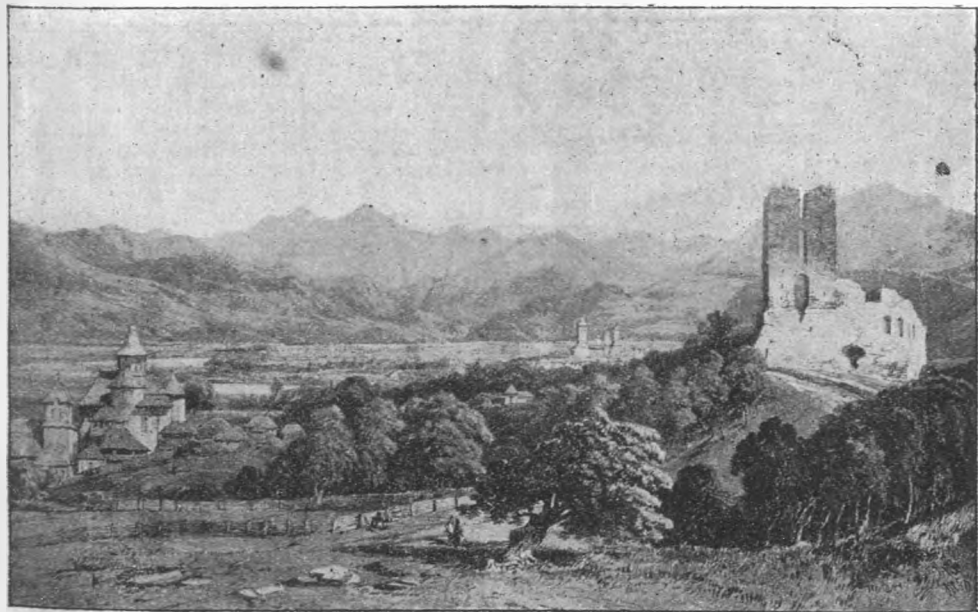
Dar gîndul, născut din lumină și-aprins într'a minții neștire,
Nu poate să-și uie 'nrudirea cu cerul, și-a lui nemurire, —
Cî 'n zbor de cîntare s'avîntă spre tine, slăvită putere,
Nălțîndu-se 'n lumile unde nu-s lacrimi, nici plîns, nici durere...

CORNELIU MOLDOVANU.

RUINELE TÎRGOVIȘTEI (după Bouquet).

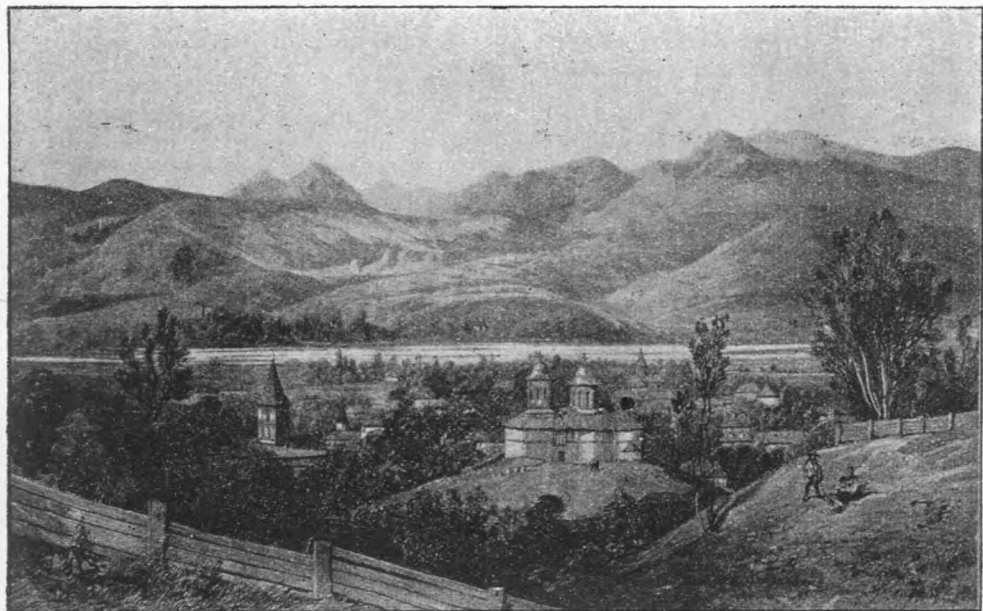
BCU Cluj / Central University Library Cluj

CURTEA DE ARGHEȘ (după Bouquet).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CÎMPULUNG (după Bouquet).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BĂRĂGANUL (după Bouquet).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ÎNVRĂJBIȚII¹.

— Iar pleci, măiculiță?... Iar?

Flăcăul nu răspunde nimic. Își îmbracă bine zeghea pe mîncei, puse mîna pe o scurtătură de corn de după ușa și ieși afară, în noapte și'n viscol.

Mama lui clătina din cap:

— Nu-î a bună cu băiatul nostru!

Crivățul șuiera ca un voinic, spulbera zăpada, o zvirlia răpede în fața flăcăului. Neculai Pleșea își îndesă bine căciula pe ochi, înfipse scurtătura în carîmbul cizmei drepte și își petrecu mîinile în mînecele zeghii. Ajunse în dreptul cîrciumei lui Năstrapă și se strecură în curte. Se apropiă de fereastra unei odăi din dos, și se uită înăuntru: nici-un flăcău.

— S'a'u culcat de cu seară ca găinile! — șopti el nemulțămît.

Îeși iar în uliță, și porni mai departe. Cînd ajunse în dreptul casei lui Crivăț, se opri deodată, fără să știe nici el de ce, și spionă ca un hoț împrejurimile. Tipenie de om nu se simția. Zăpada îl izbia în față, îl pișca, îl ardea. Crăcile uscate ale pomilor se izbiau unele de altele într'o frămîntare uriașă, și din cînd în cînd vuietul lor avea izbucniri de durere, gemete de tortură ca niște ființe.

Flăcăul stătu așa cîteva clipe, apoi se întoarse deodată în loc și porni răpede înapoi. Văzu lumina la casa unui prieten și intră înăuntru:

— Bună seara!

— Bună să-ți fie inima, Neculăiaș!

— Da' Stoica nu-î acasă? Cluj / Central University Library Cluj

— S'a răpezit s'adape caii. Staî nițel, că vine și el acuș!... Ce mai faceți?

— Ia, mai nimic... cu vremea asta. Era să ne repezim în baltă să tăiem niște stuf, dar am mai lăsat pînă s'o liniști viscolul.

— Tot așa și noi... Și-apoi nu știu cum o fi pîrtia, că n'am ieșit zilele astea nicăieri.

— E bună!... Ni-a spus Ene Herghelighiu, care și-a adus alaltăierî o sanie de fin din baltă.

— Așa?

— Da!

Afară se auziră deodată tropăituri de cizme. Cineva se scutura de zăpadă. Apoi ușa de la tindă se deschise, și Stoica intră înăuntru.

— A!... Văru Culai! — făcu el, dînd cu ochii de Pleșea.

Flăcăii dădură mîna amîndoi, și se înțeleseră din ochi.

— Am adăpat caii, bătrînule! Li-am așternut paie curate și li-am pus fin în iesle... Ne ducem!

— Unde, mă?

— Unde te duceai d-ta cînd erai ca noi? — întrebă Neculai Pleșea.

— Nicăieri! Stam acasă și făceam mamei țevi la cicirig — răspunde bătrînul, zîmbînd șiret.

— Fie vorba n'tre noi!... Cine știe pe unde staî noaptele... Hai? Ce zici, mamă Catrîno?

— Da' cine mai știe, măiculiță! — răspunde bătrîna, mușcînd cu dinții firul ce curgea din pămînzalcă și care se îngroșase prea mult într'un loc.

— Haida hai! zise bătrînul. Numai să nu ni-aduceți cîte-o golancă 'n casă.

¹ Pragment din romanul «Două neamuri». A se vedea n-rele 47, 49, 51, din anul IV și 1 și 3 din anul V.

Flăcăii plecară. O luară prin mijlocul drumului și merseră repede. Vântul îi izbia în față, se încurca prin poalele zeghiilor, le șuera pe la urechi. Zăpada cădea mereu, spulberată de vânt. Ei mergeau repede, fără să-și spuie nimic. Când ajunseră în dreptul lui Nicolî, Stoica zise:

— Hai la Grecu-ăsta, că nu ne turbură nimeni.

— Hai!

Se apropiară de ușă și se uită cu băgare de seamă. Nu era nimeni în cârciumă. Intrară înăuntru, și se duseră de-a dreptul în odaia din fund.

— Adu-ni lumină aici, Nicolî! strigă Stoica. Și mai pune vre-un butuc de lemn în ghețaria ta de sobă!..

Grecul aduse răpede o lampă, și o așeză în mijlocul mesei, apoi rîci cu cleștele în sobă spre a ațîța jăratecul și băgă cîteva căpătiie de lemn în ea.

— Ce bem? — întrebă Stoica.

— Vin!

— O ocă de profiri' turbat! — zise iar Stoica, îndreptîndu-se către Nicolî.

Acesta se'nvîrti repede și aduse vinul. Apoi plecă.

Flăcăii rămaseră singuri, luminați de lumina mică a unei lămpi ceruite cu o brătară de tînchea. Umbrele lor înnegriau uriașe pe pereți. Stoica lui Radu Năvodaru își făcuse oștirea la flotilă și se liberase în toamna aceia cu gradul de sergent. Umblase mult pe mare, văzuse multe orașe străine, și adusese cu el apucături de om dezghețat, de om purtat prin lume. De multe ori spunea chiar că-i pare rău că s'a liberat. Mai bine s'ar fi reangajat; ar fi ajuns sergent-major, mai apoi aghiotant, și și-ar fi făcut un viitor mai frumos. Dar astea le spunea numai cînd se afla într'un cerc de flăcăi, după mai multe pahare de vin. Atunci avea în el o frămîntare neînțeleasă, o mîndrie de marinar încercat, o revărsare de vorbe, un fel de dezlănțuire a tineretei țînute cîinci ani în disciplină temeinică. Atunci căuta pricină de ceartă oricui și trebuia să se'ncaiere cu cineva. Încolo, era tot flăcăul bun de mai înainte, nițel cam trecut la față, dar tînăr la suflet și sprinten în mișcări. De cum a venit din armată, Neculai s'a înțeles frățește cu el. Se căutau pe-acasă unul pe altul, se duceau împreună la clăci, la nunți și-și ziceau unul altuia «văr».

În seara aceia stău unul în fața altuia și vorbeau încet despre nunțile ce se pun la cale în sat.

Stoica, de și de curînd venit, știa dragostea fiecărui flăcău și afla cu mult înainte cum se puneau la cale căsniciile viitoare.

— Eū nu înțeleg, măi vere Culai — zise el după cîva timp — cum li vine unor flăcăi să se însoare pînă nu și-au făcut armata. Se însoară azi, și mîine se duc la oaste!.. Ce viață-i aceia?.. Ceî cu schimbul... treacă-meargă. Dar ceî permanenți?.. Eū n'aș fi putut face niciodată acest lucru. Tu te-ai însura?

— Dacă m'ar lua cu schimbul, da!.. Dar să-ți spuî drept: eū măi mult m'aș trage la permanenți. Multe'nvață omu'n oaste.

— Da' pe Marioara cui o lași?

Neculai nu răspunse deocamdată. Luă paharul în mînă, și bău tot vinul din el. Apoi îl trînti pe masă, cu zgomot:

— Da' ce-am eū cu ea?

Cellalt se uită la el cam cu coada ochiului, și începu a surîde:

— Va să zică ați rupt-o amîndoi, hai?

— Despre mine, măi vere, facă ce-o ști. Eū nu-i rup mînecele!

Stoica Năvodaru pricepu de unde venia această purtare a lui Pleșea și turnă vin în pahare:

— Ei lasă, măi Culai! Nu mai pune la inimă toate fleacurile... Hai, iea de colea!.. Noroc să dea Dumnezeu și bucurie!

— Norocul mieu, măi vere..., l-a mâncat lupu!

Flăcăul spusese vorbele astea cu un ton de adincă tristeță, și glasul-i tremura.

Stoica crezu că văru-său Culai e gata să plingă, și începu să povestească din viața lui de șalupar. Dar cellalt se îmbărbătă iute, și fața i se înveseli de odată. Numai ochii îi străluciau mai mult ca de obicei. Iar Stoica văzu că se înșelase amar, crezând că are a face cu un suflet slab. Vedea acum că văru-său Culai nu dezminția întru nimic neamul Pleșeștilor. Era același suflet tare ca un arc de oțel care se îndoieste nițel, o clipă, spre a veni la loc cu o putere înzecită.

— Ai mai văzut-o pe Ileana lui Frunză? — întrebă Neculai.

— Am văzut-o și azi la gîrlă... I-am spus că batista ei e sănătoasă și stă bine la ține.

— Și ea ce ți-a spus?

— Mi-a spus c'are să te vînză.

— O crezi?

— Eu o crez... Nu-i vorbă: ție-ți-ar părea bine să auză Marioara că ai luat o batistă de la fata lui Frunză. Nu-i așa?

— Poate să afle, poate să n'afle; mie tot una mi-e. N'avem nimic de împărțit amîndoi.

— Care va să zică, v'ați supărat foc, hai?

Nicoli intră în acest timp în odaie să vadă cum arde focu'n sobă, și aduse într'o farfurioară cîteva măsline pe care le puse pe masă.

— Să meargă vinu' măi bine, *chir* Nicoli?... Ei, măi dă-ni o ocă!

Afară, era urgia lui Dumnezeu. Viscolul nu mai contenia. Vîntul frămînta valuri mari de aer, le arunca 'n ferestre cu un muget uriaș, cu un vuiet de mare 'nfuriată, și într'un rînd Stoica Năvodaru ascultă cîteva clipe cu urechea la pîndă, apoi zise:

— la așa urlă marea cînd e întărtată!

Apoi rămase cîțva timp pe gînduri. Iar cellalt se vedea departe, între străini, pe cînd o inimă de fată îl plîngea în satul lui...

Într'un tirziu, ieșiră de la Nicoli și se despărțiră cînd ajunseră la casa lui Năvodaru. Pleșa intră binișor în curte, se apropiă de fereastră și bătu 'n ea. În casă se auziră șoapte, apoi o mină bijbii pe 'ntunerec să tragă zăvorul, și vocea lui Pleșa bătrînul îl întîmpină:

— Ai venit, haimană?...

Părinții uită că și ei au fost odată flăcăi și țin de rău pe băieți cînd întîrzie une ori prea mult în sat. Cel puțin Neculai Pleșa nu mai avea nevoie de nici-o dojană, că-i era destul de neagră inima și fără ea. El nu zise nimic. Se scutură de zăpadă pe zeghie, pe cisme, tropăind tare, și se strecură înăuntru. Se duse în odaia din fund, și se culcă răpede. Dar somnul nu venia să-l atingă cu aripa lui fermecată, și flăcăul sta cu ochii deschiși în întunerec, cu gîndurile la ceia ce i-a turburat liniștea.

Dintr'o nimica toată, a venit neînțelegerea asta. Peste floarea gingașă a dragostei lor a căzut brumă rece, și floarea tinjește, se ofilește.

Îi venise într'o zi la ureche că Marioara ar fi primit la bilciul din Tufeni o brătară frumoasă din partea lui Mișu al arendașului, și din vestea asta s'a scornit tot răul. De și sigur de credința Marioarei, flăcăul nostru făcu pe supăratul față de ea. Cînd o vedea, o ocolia și se uita într'altă parte spre a nu-i da bună-vreamea; la horă nu se mai prindea lîngă ea; iar, dacă o vedea la vre-o clacă, pleca răpede, într'un chip bătător la ochi. Și, de unde la început plănuiise să ție așa numai

vre-o două săptămîni și pe urmă să se împace, iată-î acum ajunși în toiul iernii, și ei tot nu-și vorbesc unul altuia. Fata nu se știa vinovată cu nimic, și nu putea începe ea vorba cînd el o ocolia sau se făcea că n'o vede. Avea însă credința că nu va trece mult și flăcăul lui Pleșea va căuta să se împace cu ea. Dar zilele treceau și flăcăul părea că nici nu se gîndește la împăcare. Din potrivă, părea că vrea din ce în ce mai mult să se depărteze de ea. Într'o seară, pe cînd Marioara trecea pe ling'o ceată de flăcăi în care era și el, îl auzi zicînd în pofida ei, dar făcîndu-se că n'o vede:

— Așa, măi băieți, a'nceput să li placă boierilor fetele din Vultureasca!

În vremea aceasta, pețitorii voioși intrau în casele unde erau fete de măritat, și logodnele urmau unele după altele. Iar într'o seară îi veniră și Marioarei pețitorii din partea unui băiat de tîrlaş cu stare. Se află în curînd că nu se putuse face nimic, dar nu se știa bine din ce pricină. Unii spuneau că Marioara n'avea destulă zestre; alții spuneau că pricina e alta. Fata lui Crivăț stătuse puțin în casă, apoi ieși și nu mai veni decît după plecarea pețitorilor. Se ascusese după o șiră de stuf, și, acolo plînsese toată vremea, iar părinții intrau în pămînt de rușine și, ieșiau cu rîndul prin curte s'o caute.

Neculai Pleșea simți cum i se rupe ceva înăuntru, în inimă par'că. De sigur, Marioara a plecat din casă, a dat de rușine și pe părinți și pe pețitorii, și s'a ascuns după șira de stuf spre a-și plînge, neturburată de nimeni, amarul ce i se îngrămădisise în suflet. Și aceasta numai pentru el, numai de dragul lui. Flăcăul îi mulțamia în gînd pentru purtarea ei inimoasă, și tot sufletul lui se frămînta în valurile acestei dragoste adînci. O simțire de mîndrie acunsă, o adiere de caldă milă îi înneacău ființa. Și totuși nu se putea duce într'o zi drept spre ea și să-i spuie: «ce-a fost, s'a trecut, Marioaro! Eū m'am prefăcut numai așa, să văd ce faci tu!».

Nu, nu putea. Îi era teamă să nu se fi supărat acum Marioara, să nu se fi supărat cu tot dinnadinsul, și atunci?... El ar începe vorba, ea ar trece fără să se uite la el, lăsîndu-l împietrit de rușine... Ce mai flăcău!.. Și un glas ascuns, diavolesc îl îndemna să ție înainte așa, să stăruie mereu în purtarea lui ciudată, de și el simția bine că rupe două inimă, că un necaz mare, o nenorocire plutia neagră, se rotia ca o pasăre nelămurită încă, în zilele pline de negura viitorului. În cele din urmă, începu a vorbi cu fata lui Stan Frunză, a juca numai lingă ea. Dar seara pornia une ori, ca un hoț în sat, ajungea pînă'n dreptul casei lui Crivăț, sta o clipă-două 'n loc, apoi se întorcea repede, mergînd iute ca un om ce se teme să nu fie văzut.

În acestea, sărbătorile Crăciunului se apropiau. Băieții se prinseseră tovarăși pentru colind și pentru pluguleț. Flăcăii puneau la cale Brezaia, și se prinseseră și ei tovarăși pentru colind, căci prin partea locului băieții colindă la orice fereastră de Rumîn, dar flăcăii intră numai în casele unde sînt flăcăi sau fete. Băieții își împletiau bice pentru pluguleț, și în răstimpuri împănau ulițele și pocniau din ele ca din pistoale. Apoi, cînd li se uria cu împletitul, porniau la gheață cu *vițioara*, o sănioară așezată pe oase și minată de cel ce stă în ea cu ajutorul a două bețe, în capetele cărora e înșipt cîte-un cuiu spre a prinde bine 'n gheață.

Ajunul Crăciunului sosi. De noapte, tare de noapte începură a fierbe băieții. Îi vedeai curgînd pe ulițe cete-cete, cu săculețele pe după gît, cu bețe în miini. Intrau în curți, și cîinii tăbărau pe ei. Ei se apărau cum puteau mai bine, se apropiau de ferestre, și strigau cu glasuri suptirele:

«Bună dimineața la Moș-Ajun !
 «Bună dimineața la Moș-Ajun !
 «Bună dimineața la Moș-Ajun !»

Iar femeile ieșiau în pragul caselor, cu sufletul vesel de bucuria darului, cu șorturile pline de mere, de nuci și de covrigi.

Une ori se 'ntilniau cete vrăjmașe. Cei mai slabi stăteau de se socotiau ce-î de făcut : să dea piept ori s'o tulească la fugă și să-și scape nucile strînse cu-atîta alergătură.

Iar, cînd se luminase bine de ziuă, alt rînd de vestitori ai Crăciunului ieșiră de prin case. Erau copilași de cîte trei, patru, mult cinci ani, cari plînseră la mamele lor să li facă și lor săculețe spre a striga și ei. Și îi vedeai mergînd domol, ținîndu-se de mîna, cu cîte-un frățior mai mare, care-î apăra de cîni. Și glasul lor răsuna suptîre și sfios pe la ferestre

«Bună-dimineața la *Mos-Azun* !»

Ziua de ajun se sfîrși, și seara veni, o seară frumoasă și rece, datătoare de sănătate. Și atunci Marioara fu coprînsă de un neastîmpăr ciudat. Trecea din casă 'n tindă, din tindă 'n casă, rumeni colacii, așeză grămejoare de nuci pentru colindătorii măi mici. Fața îi era tot o văpaie. În minte-î veniau vîersuri de colinde frumoase, clipe din alte serî de Crăciun, cînd venia și *el* s'o colinde. Veni-va oare și în seara asta ? — se întrebă ea... După cîtăva vreme se răpezi să aducă un braț de lemne. Aierul rece îi învioră ființa. Răsufală adînc, și zăbovi măi mult, înnadins. Ar fi vrut să vie în acest timp colindătorii și ea să nu fie în casă. Iar, cînd ei vor ajunge la vîersurile :

BCU Cluj / Central University Library Cluj
 «Leagăn verde de mătăsă,
 «Dar în leagăn cine-mi șade?»...

Atunci să între și ea, să li dea bună-seara, să li zică printr'un suris «bine-ați venit» și să se lipească de sobă spre a asculta colindul lor, stînd în picioare, cu ochii în pămînt.

O ceată de flăcăi intră în curte la ei. Ea se căzni să li deslușească fețele cînd treceau prin dreptul ferestrei luminate, dar nu putu. Măi stătu nițel pe-afară, apoi intră în casă. Neculai Pleșea nu era printre ei, și fata simți atunci că i se face negru d'nnaintea ochilor, că viața se întunecă din ce în ce măi mult pentru ea, că vîersurile colindului aū în ele tristeta unui cîntec de îngropare.

O altă ceată de flăcăi veni după plecarea celei d'întăiu, apoi încă una, și încă una. Tot cete mari de cîte opt-zece flăcăi...

Acum nu măi avea cine veni. Veniseră toți flăcăii din sat, toți, afară de unul pe care ar fi dorit măi mult Marioara să-l vază intrînd în casa lor în ajunul unei zile mari ca aceia.

Dar el nu veni.

— Ah ! Răul !—suspînă fata, ieșînd din casă. Pentru ce mă chinuiește așa ?

Și, în prag, două șiruri de lacrimi îi alunecară calde pe obraji...

Sărbători ca acelea n'ar vrea să măi trăiască fata lui Crivăț, Masa nu-î tîhnia, somnul nu se lipia de ea, iar la horă nu putea sta, căci i se părea că o rid toți flăcăii și toate tetele. Și-atunci fata își pleca încet capu 'n piept, se 'nclina ca o floare ruptă de vînt și se 'ntorcea acasă cu sufletul frînt de jale.

Dar vremea trecea și încet-încet veni și ziua tragerii la sortî. De cu noapte se strînseseră căruțele la primărie. Un fost gornist sufla în răstimpuri «adu-

narea», și sunetele acelea metalice se împrăștiaă vesele în satul înecat în întunec. Șeful de garnisoană ieși în pragul primăriei, și întrebă :

— Ați venit toți?

— Toți!

— Hai!

Căruțele porniră în chiuitul prelung al flăcăilor.

Era moină, și o răcoare umedă se simția în văzduh. Când se lumină de ziua, câmpul negru plin de umezeală, desfundat de ploii, se înfățișă vederilor pustiū, întins, încărcat cu o tristetă care pătrundea sufletul.

Iar lumina aceia de dimineață moinoasă și mohorită avea în ea ceva bolnăvicios, ceva care nu se poate spune prin cuvinte.

Flăcăii își țineau bine cumpătul și glumiau, dar, dacă te-ai fi uitat cu băgare de seamă la ei, ai fi văzut că fiecare tănuia în el o necurmată frământare, că fiecare aștepta cu nerăbdare ceia ce va aduce ziua aceia, ziua de tragere la sorți.

Ajunseră la subprefectură, și șeful de garnisoană întrebă pe un furier dacă mai e mult pină să vie rindul Vultureștenilor. Mai erau două comune înaintea lor. Flăcăii se'mprăștiară cete-cete prin preajma subprefecturii.

Neculai Pleșea se rupse din mijlocul lor, și se așeză chiar în pragul clădirii. Se uita cu băgare de seamă la flăcăii ce intrau și ieșiau din acea odaie tainică în care se puneau la cale cițiva ani din viața lor. Unii intrau tăcuți, îngrijați, posomoriti; alții se duceau veseli, cu căciula pe-o sprinceană, par'că s'ar fi dus la vre-o clacă. Unul ieși de-odată răpede, sărind, se opri la vre-o doi pași de el, și trinti căciula la pământ, cu un zgomot mare, ca de detunătură de pușcă :

— Noroc, flăcăi!... Cu schimb!

Acela nu se putea plînge că n'are noroc: îl luase călăraș cu schimbul. Neculai Pleșea se uită lung după el. Îl văzu luîndu-se de git cu vre-o doi firtați și intrînd în cîrciuma din fața subprefecturii.

Alt flăcău ieși de la recrutare. Acela era trist de tot, și părinții lui se strînseră răpede lîngă el :

— Un' te-a dat?

Flăcăul își puse căciula 'n cap, și răspunse scurt :

— La flotilă!

Ochii pironiți pe el, nerăbdători de a ști, se plecară încet-încet în pământ, și glasurile amuțiră. Iar, după cîteva clipe, bătrînul luă vorba :

— Eh!... Să fii sănătos, băiete!... Așa ți-a fost norocul!

«La flotilă», se, gîndi Pleșea. Cînci ani de zile dus din satul lui! Fetele de seama lui vor fi de mult măritate cînd se va întoarce el.

Și în sufletul lui pluti de-odată chipul luminos al Marioarei lui Crivăț, pe care el o chinuia de atît amar de vreme. Un val de căință caldă îl zgudui, și toată ființa lui îi cerea iertare.

— Numai de-aș avea noroc să-mă iea și pe mine cu schimbul! — se gîndi el.

Bătrînul avea bani gata pentru calul de călăraș, și chiar la iarna viitoare ar porni nunta fiului său.

— Vultureștenii să se pregătească! — strigă un furier.

Flăcăii intrară într'o odaie, și se pregătiră pentru constatare.

— Ioniță Custură!

Flăcăul se duse. Ușa se închise după el, și ceilalți se uită unii la alții, ca niște oameni cari se văd pentru întâia oară. Clipele treceau grele...

— Onea Plavie!

În acest timp Ioniță Custură intră.

— Un' te-a dat?

— La artilerie!

Toți tăcură, și tăcerea aceia apăsa greu pe sufletele tinerilor...

— Neculai Pleșea!

Flăcăul avu atunci o strângere de inimă deosebită, și înțelese că de minuta aceia atârna, poate, soarta vieții lui întregi. Iși ținu însă bine cum-pătul, și intră.

— A!... Ce mai tunar! — făcu doctorul, vesel, când îl văzu.

Îl pipăi, îl ciocăni pe piept, îl măsură și-i dete o palmă ușoară pe spate:

— Asta fuge cu tunul pe umăr!

Flăcăul se întoarse cu fața spre ofițer.

Acesta se plecă spre un scriitor, întrebându-l ceva, scriitorul întoarse foaia, o petrecu din ochi pînă jos, apoi răspunse: nu!

Ofițerul îi șopti apoi ceva, dar așa de n'cet, așa de n'cet, că nu se putea auzi. Dar Pleșea înțelese de pe buzele lui, mai mult cu sufletul decît cu urechile, și o căldură mare începu a-i fierbe prin vine.

— Neculai Pleșea! La flotilă!

Un alt flăcău fu strigat, dar Pleșea nu-i înțelese numele. Se îmbracă răpede și ieși în vînt să se răcorească. I se părea că o apă mare, năvalnică, furioasă, sfărîmase cu valurile ei năprasnice clădirea în care își tăinuia el cele mai curate gînduri de fericire. Și ca prin farmec se schimbaseră toate: și tovarășii lui, și subprefectura, și cîmpul, și căruțele îngrămădite mai încolo. Văzu că viața are viltori ascunse care te ieau, te fură și te duc departe. Dar toate acestea se petrecură răpede în mintea lui, și, cînd făcu vre-o cîțiva pași de la ușa subprefecturii, Stoica Năvodaru îi ieși în cale, iar el îl prinse pe după gît ca pe-un frate bun, îl strînse în brațe ca în luptă dreaptă, îl învîrti de vre-o două ori, și-i strigă:

— M'au dat la flotilă, măi vere!

Iarna era pe sfîrșite. Numai prin locuri ferite de soare mai rămăsesse cîte-o pată de zăpadă care se suptia, se micșora, pierea suptă de căldura pămîntului. Și, cînd ieși într'o dimineată din casă, flăcăul lui Pleșea simți o adiere caldă atingîndu-l pe obraji, și toată ființa lui tresări de bucurie: e primăvară. Iar, la cîteva zile, cel d'intîiîu stol de cocori trecu pe de-asupra satului. Mugurii plesniau de viața îngrămădită în ei, și vioarele începură a se ivi sfioase ici-colea: se deschideau albastre și gingașe la dezmierdarea soarelui. Plugurile înnegriau ogoarele rodnice, și ciocîrliile duceau solii de la pămînt la cer.

Marioara lui Crivăț ieșise slabă 'n primăvară, ca după o boală grea, și biată mă-sa nu mai știa pe la ce babe să alerge spre a-i descînta. Vestea că Neculai e luat la flotilă pe cinci ani, o lovise drept în inimă, și fata n'avea cui să se mai destăinuie, ci se închidea tot mai mult în sufletul ei, nemaî dorînd nimic, nemaî puțînd nădăjdui. El o ocolia mereu, trecea întunecat pe lîngă ea, și fata nu știa ce să mai creadă. Sta toată ziua la argeă, și 'n zgomotul vîntelor își măcina zi cu zi puterea.

Și, într'o zi frumoasă de primăvară, cînd toată firea suridea la soarele cald și dătător de viață, fata se opri din bătutul vatalelor și din călcatul potnogilor, și rămase cu suveica 'n mina dreaptă, sprijinită de marginea pînzei, cu ochii la strălucirea de afară. Mama ei plecase de-acasă. Și deodată fata își aduse aminte că Neculai îi spusese de mai multe ori că tatăl său, Mișăilă Pleșea, vorbise cu un domn mare de la oraș care-i făgăduise că va stărui să-l dea cu schimbul. Domnul acela luase chiar și niște bani de la ei pentru niște acte de care spunea că e nevoie.

— Unde-s făgăduielile acela?

A fost o minciună, se vede, o minciună din partea lui Neculai care căuta s'o amăgească, s'o facă să cadă, făgăduindu-i că în iarna ce vine se vor lua, de oare ce el va fi soldat cu schimbul. Care va să zică, a mințit-o, a mințit-o! Cum n'a văzut ea până acum aceasta?... Era atît de ușor de văzut!

...A! Dar ea s'a ținut tare și n'a căzut, și acum îl cunoaște pînă'n adîncul sufletului, și nu vrea să mai știe de el...

Apoi îi veniră în minte pețitorii de astă-toamnă, oamenii pe cari i-a rușinat și cari-i aduceau poate norocul ei...

O rîndunică săgetă de-odată drept pe lîngă fereastră, și fata simți în ea o tresărire de bucurie: aū venit rîndunelele!

Aū venit rîndunelele, s'aū trecut de mult vioarele pe cîmp și liliacul prin grădină, a venit primăvara albastră, și la suflarea ei dumnezeiască florile se deschid: numai el nu mai vine, nu va mai veni. Fata închise binîșor ochii și își plecă ușor capul spre pînză...

Soarele avea din zi în zi mai mult drum de urcat și de scoborit, și fata mai văzu încă odată pe Neculai. Era într'o zi de sărbătoare, și el umbla mbrăcat ca în zi lucrătoare, și fața lui pălită de soare avea o adîncă mîhnire în ea, și ochii priviau în jos. Fata simți că într'un rînd ochii flăcăului se îndreptară spre ai ei, vrînd să li spuie ceva, dar, neîntîlnindu-i, se plecără răpede 'n jos și se întoarseră 'n altă parte.

Și înțelese că Neculai Pleșea se frămîntă între dor și rușine, înțelese cu inima ei de fată că el avea suflet bun în fund, dar prea se lăsa pornirilor. Și se gîndia: «Doamne, de ce nu îndrăznește să vie odată drept spre mine și să-mi spuie... Ce să-mi spuie?... Ce ar putea să-mi spuie?... Nimic să nu-mi spuie... Să-mi dea bună-ziua numai, și să se oprească o clipă-două. Atît! Și vorba ar fi începută și, ceia' ce a fost, s'ar uita îndată».

...Dar el nu venia, și vremea trecea...

Dumineca Floriilor sosi. Cireșii erau în floare, o floare albă, gingașă, care strălucia în liniștea zilei ca o presărătură de argint, ca o zăpadă ușoară ce nu apleca ramurile. Fata se furișă în grădină, alunecînd ușoară pe lîngă gardul de stof ce hotărnicia proprietatea lui Crivăț. Și, cînd își ridică ochii înaintea, în spre fundul grădinii, rămase în loc, împietrită, izbită puternic, fulgerată în suflet de acea izbucnire de primăvară care se vedea la un cireș bătrîn al lor, un cireș cunoscut mai acum cîțiva ani în tot satul prin roada lui îmbielșugată. De vre-o trei ani începuse să nu mai lege ca mai 'nainte, și Crivăț spunea să-l mai lase vre-o patru-cinci ani, și să-l taie.

Dar astăzi iată-l întinerit ca prin farmec, sărbătorind în veșmînt alb de înger sosirea primăverii.

Fata se apropia de el ca luată pe sus de o putere mare, apoi se opri, și se uită la el ca la o minune.

Ramurile din vîrf, rămurelele suptiri nu se mai vedeau: erau numai niște linii, niște arcuri de flori care se atingeau, se sărutaū lin, plîngeau petale albe și fragede, care tremuraū în strălucirea zilei ca niște fulgi de argint. Pe alocuri răsăriaū vîrfuri de crenguțe scuturate, și ele aveau înfățișarea unor mici sulițe cu minerele împodobite. Iar prin greul de floare al crăcilor mai groase pătrundea lumina veselă a soarelui de primăvară.

Fata se dădu mai aproape, intră supt pomul înflorit, și atunci o adiere blîndă trecu prin el, și florile ninseră pe ea, sărutîndu-i părul, furișîndu-i-se 'n sîn.

— Ce frumos e, Doamne! — suspină ea, și rămase acolo unde era, pe cînd o jale mare îi inneca sufletul.

... Un om zdupăi de-odată peste șanțul din dosul grădinii, și fata își întoarse privirile într'acolo. Era Neculai Pleșea. Venia pe-acolo, ca și altă dată, și fetei i se păru că n'a fost nimic între ei pînă acum; i se păru că ea venise acolo spre a-l aștepta, și el, el trebuia să vie, trebuia să răspundă la această chemare a florilor.

Îl văzu cum venia răpede spre ea... Iată-l numai la doi pași. Inima fetei bătea să-i rupă coșul pieptului, și un zimbet blajin, încărcat de milnire, de dulce dojană îi încremenise pe buze.

— Știi?

— Știu!

— Cinci ani!

— Da!

El tăcu, păru că se gîndește ce să mai spuie, și întrebă iarăși:

— Viî azi la horă?

— Viî!

Și privirile calde, pline de iubire adîncă și sănătoasă, se întîlniră, se pătrunseră.

— Marioaro! — se auzi din spre casă.

Flăcăul se depărtă iute, și pieri supt mal; iar fata se îndreptă spre casă. Și mama ei, văzînd-o cu obrajii rumeni, stătu 'n loc și oftă.

— Bodaproste lui Dumnezeu Sfîntul, că ți-a mai venit nițică față, fata mea! Îți priește vîntul de primăvară!

C. SANDU-ALDEA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LA ARME!

*La arme, frați! Voi n'guziți:
Plînsori ni vin din zare?
E glasul fraților ce mor
Și cer ajutorare!*

*Priviți! La Plevna s'a sculat
Din groapă Dorobanțul...
Ascultă cum ai noștri frați
Își scutură greū lanțul!*

*Și de prin mănăstiri, din vremi,
Se 'nallă Voevozi...
Arcași 'n zale roate stău,
Și 'n caș pe roibi aprozii!*

*Nainte! Ceasul a bătut,
Alarma 'n trîmbiți sune...
E rîndul tunului acum,
Să tune, să detune!*

*La arme! Steagul innălțați
Cu vulturul în soare,
S'o iea în zbor cu crucea 'n plisc
De-asupra pe ogoare!*

*La arme, frați! Voi n'auziți:
Plînsori ni vin din zare?
E glasul fraților ce mor
Și cer ajutorare!*

SUBLOCOTENENTUL VULOVIĆI.

CRONICĂ

În *Tribuna* din Arad d. Brote dă lămuriri asupra articolelor ce a tipărit mai de mult acolo cu privire la descreșterea populației românești din unele părți ardelene. D. Brote e unul din puținii oameni printre ai noștri cari pot discuta fără minie cu păreri de cuiu, și nu cu persoana lui. Am cetit cu o deosebită plăcere decît noul său articol, dar fără a ne convinge. Statisticile cele de 'nnaintea ultimilor cincizeci de ani n'au mai nici-o valoare, iar statisticile bisericesti din Ardeal nu pot avea un privilegiu deosebit. Statisticile de Stat din Ungaria care se fac astăzi nu sînt tocmai breze nici ele. N'are decît să compare cîteva cifrele pe care le aduce și acum d. Brote, ca să vadă ce căprios s'ar ele de la un sat la altul, cînd e vorba de sate care au trăit totuși în *aceleași* condiții. Și, în definitiv, nu ne privesc accidentele locale, ci situația generală, care, fără să fie cum o dorim (totdeauna avem datoria să dorim ceva mai mult), nu e însă de loc tristă. Așteptăm ca această discuție să fie reluată de cineva care ar avea mai mult răgaz decît al nostru.

*

Academia Romîna începe a tipări catalogul cărților ce primește în dar sau cumpără în fiecare an. Cunoscîndu-se priceperea cu care se face îmbogățirea acestei biblioteci cu tot ce privește de departe sau de aproape viața românească, un astfel de catalog e de sigur cel mai bun mijloc de orientare pentru oricine vrea să se ție în curent și să-și pregătească și el o listă de mici cumpărături. Cartea, de aproape 200 de pagini, consacrată anului 1904, se chiamă *Creșterea colecțiilor în 1904*.

Au apărut și dezbaterile Academiei pe anul trecut. Ele sînt destul de interesante și *picante* pentru a se vorbi de ele în deosebi.

*

Societatea *Junimea* din Cernăuți face apel la toți aceia cari ar putea s'o ajute a da o listă completă a scrierilor făcute de Bucovineni, listă care s'ar cere pentru secția bucovineană a Expoziției jubilară din București. Ce folos poate să aibă lista atîtor greșeli și atîtor broșuri trecătoare, nu putem înțelege. Nu orice merită cîntea unei bibliografii, mi-am zis și cînd, acum cîțva timp, am primit încercarea bibliografică, privitoare la literatura românească bucovineană, a d-lui L. Bodnărescu.

N. IORGA.

*

Teatre. Joi, 19 Ianuar, s'a jucat la Teatrul Liric piesa «Les affaires sont les affaires» tradusă în românește de d. H. Lecca supt titlul de «Banii». Rolul principal l-a susținut d. P. Liciu, făcînd o «creație» desăvîrșită. Publicul a aplaudat din inimă pe minunatul artist, care a plecat de curînd de la Teatrul Național.

Z.